

ארכיאולוגיה

חוג לימודים לב"א (דו-חוגי וחד-חוגי)

חוג לימודים למ"א

ולימודים לתואר דוקטור בפילוסופיה

ראש החוג: פרופ' גיא בר-עוז

חברי הסגל האקדמי

פרופסור מן המניין: פרופ' מיכל ארצי (אמריטוס), פרופ' אדריאן בועז, פרופ' גיא בר-עוז, פרופ' אדם זרטל (אמריטוס), פרופ' ארתור סג"ל (אמריטוס), פרופ' מינה עברון, פרופ' דניאל קאופמן (אמריטוס), פרופ' אברהם רונן (אמריטוס), פרופ' רוני רייך (אמריטוס).

פרופסור חבר: פרופ' איילת גלבע, פרופ' דני נדל, פרופ' אלכסנדר צצקין, פרופ' שריאל שלו.

מרצה בכיר: ד"ר עדי ארליך, ד"ר דני רוזנברג.

מרצה: ד"ר מיכאל איזנברג, ד"ר רביע חמיסה, ד"ר ראובן ישורון, ד"ר רות לין.

עמית הוראה

ומורה מן החוג: מר אסף אורון, ד"ר עדי אליהו, ד"ר שי בר, ד"ר איריס גרומן-ירוסלבסקי, ד"ר יוסי זיידנר, ד"ר חגית פרנקל-מילרד, ד"ר רבקה צבי, פרופ' דניאל קאופמן, מר משה קן, מר רם שואף, אדריכל, ד"ר רון שימלמיץ, מר יעקב שפר, מהנדס.

מזכירות החוג

עוזר מינהלי לראש החוג: **גב' גלית אגיון**

שעות קבלה: ימים ב'-ד' 10.00-12.00.

טלפון: 04-8240234 פקס: 04-8249342 (פנימי: 2234)

דואר אלקטרוני: gaghion@univ.haifa.ac.il

מזכירות מגמת המ"א בשימור:

שעות קבלה: ימים א', ה' 8.00-16.00.

טלפון: 04-8288461 (פנימי: 8461)

דוא"ל: conservation@univ.haifa.ac.il

אתר האינטרנט של החוג: <http://archlgy.haifa.ac.il>

מזכירות החוג: הבניין הרב-תכליתי, חדר 187.

הלימודים לתואר ראשון (ב"א)

יועץ לתואר ראשון: ד"ר ראובן ישורון

מטרת הלימודים

מטרת החוג לארכיאולוגיה היא להקנות לתלמידיו ידע רחב ומקיף במגוון הנושאים הקשורים לארכיאולוגיה ולתרבות החומרית של ארץ ישראל, של הארצות השכנות ושל אגן הים התיכון. בוגרי החוג הרוצים בכך מקבלים הכשרה לעבודה ארכיאולוגית בחפירות, בסקרים ובמעבדות, בהתאם לבחירת מסלול הלימודים. הבוגרים יכולים להשתלב בעבודה ברשות העתיקות, במוזיאונים לארכיאולוגיה, בהוראה בבתי ספר (למשל, שיעורי של"ח, תנ"ך, היסטוריה, גיאוגרפיה – בשילוב עם תעודת הוראה), בתיירות בארץ ובעולם ובתחום השימור.

בחוג ניתן ללמוד מגוון רחב מאוד של נושאים, בהתאם למספר הגדול של נושאי המחקר בהם מתמחה הסגל האקדמי. התרבות החומרית הקדומה של א"י בפרט ואגן הים התיכון בכלל נלמדת בשני מישורים שונים. הראשון הוא כרונולוגי, ובו נלמדים העולם הפרהיסטורי, העולם של תקופות המקרא (תקופות הברונזה והברזל), תרבויות יוון ורומי (החל בתקופה הארכאית, דרך התקופות הקלאסית וההלניסטית וכלה בתקופות הרומית והביזנטית), והעולם של ימי הביניים מראשיתו בכיבוש המוסלמי של האזור ועד ימי ממלכות הצלבנים. בלימודים ניתן דגש מיוחד לשיטות המחקר החדשניות, ובהתאם לכך המישור השני הוא מישור נושאי, ובו נלמדים תחומים המשולבים במחקר הארכיאולוגי המודרני. אלה כוללים בין השאר (לפי סדר א"ב): ארכיאוזואולוגיה (חקר עצמות בעלי חיים עתיקים), ארכיאומטלורגיה (חקר מתכות), כלי אבן עתיקים וחקר חומרים וטכנולוגיות עתיקות, גיאורארכיאולוגיה, נמלים, פלינולוגיה (חקר אבקת פרחים מאובנת), שיטות לשיחזור הסביבה והאקלים ושיטות תיארוך. כמו כן החוג מקיים תכניות ייחודיות לתואר שני בתחומים שימור ומורשת התרבות החומרית ופריהיסטוריה (להלן).

ניתן ללמוד במסלול חד-חוגי (החל משנה ב'), או במסלול דו-חוגי עם כל חוג אחר באוניברסיטה. אנו ממליצים על שילוב עם חוגים קרובים כגון: אנתרופולוגיה וסוציולוגיה, ביולוגיה ומדעים, גיאוגרפיה ולימודי הסביבה, היסטוריה, היסטוריה של עם ישראל, לימודי ארץ ישראל ומקרא, אך ניתן לשלב גם עם חוגים אחרים כגון לימודי מחשב וסטטיסטיקה.

תנאי הקבלה

עמידה בתנאי הקבלה הכלליים של האוניברסיטה ברמה הנדרשת על ידי החוג. החוג מקבל בברכה מועמדים המבקשים לעבור מאוניברסיטאות אחרות, ממכללות וחוגים אחרים. החוג רשאי לדרוש ממועמדים אלה לימודי השלמה בהתאם לנסיבות. בנוסף נדרשים כל התלמידים והמועמדים לבוא לייעוץ אישי אצל יועץ הב"א של החוג או אצל ראש החוג, לפי תיאום. תלמיד יוכל ללמוד במסלול החד-חוגי רק לאחר שסיים בהצלחה את כל שיעורי שנה א' בחוג לארכיאולוגיה בממוצע משוקלל של 80 לפחות, ועמד בתנאי המעבר של שנה א' בחוג השני. סטודנט המבקש ללמוד במסלול החד-חוגי יפנה בכתב ליועץ הב"א.

המסלול הדו-חוגי

מבנה הלימודים

במסלול הדו-חוגי יתקיימו שני אפיקי לימוד:

1. **אפיק כללי:** התלמיד יצבור בחוג 60 נקודות במשך שנות לימודיו במסלול הדו-חוגי. בתיאום עם ראש החוג/יועץ לתואר ראשון ניתן לקחת מספר מצומצם של שיעורי בחירה מחוץ לחוג במקום אלה שבתוך החוג. החוג מגלה גמישות רבה באפשרויות הפתוחות בפני הלומדים. בהתאם, ניתן לבחור בהרכב שיעורים כללי, או (כפי שאנו ממליצים) להתמחות בתקופות/נושאים מצומצמים יותר: העידן הפרהיסטורי, תקופת המקרא, התקופה הקלאסית, ימי הביניים, ארכיאולוגיה ים-תיכונית, מדעי הארכיאולוגיה (עם מגוון אפשרויות וביניהן ארכיאו-זואולוגיה, תרבות ואוכל, ארכיאוגיאולוגיה, שיחזור סביבה ואקלים, חומרים בארכיאולוגיה, טכנולוגיות עתיקות ושימור אתרים ארכיאולוגיים).

6 מבואות	22 נ"ז
שיעור חובה מתוכנית "דרך הרוח"	2 נ"ז
תרגיל בכתיבה ובקריאה מדעית	1 נ"ז
פרוסמינריון תמטי	2 נ"ז
פרוסמינריון לפי בחירה	2 נ"ז
כלי חרס של ארץ ישראל	4 נ"ז
אג	
כלי צור	4 נ"ז
סמינריון	4 נ"ז
סירים	1 נ"ז
סמינריון מחלקתי (שנה ג' חובה)	0 נ"ז
חפירות לימודיות	2 נ"ז
קורסי בחירה בחוג	20 נ"ז * כולל, באישור, קורסים מחוץ לחוג.
סה"כ	60 נ"ז

בתחילת שנה ב' על התלמיד לבחור את כיוון הלימודים שלו: כללי או התמחות בתקופה/נושא מן הרשימה לעיל. בהתאם, ובהתייעצות עם יועץ ב"א, יבחר התלמיד את הקורסים בהם ישתתף. ההתמחות תתבטא בהשתתפות במירב הקורסים הרלוונטיים הניתנים בשנים הנדונות. לא ניתן לבצע הרשמה לשנה ב' או ג' ללא יעוץ מוקדם ומפורט בחוג. לתלמידים הרוצים להמשיך לתואר שני מומלץ לבחור בתקופת התמחות/נושא כבר בשנה ב'.

2. **תעודת חופר:** במסגרת לימודים לתעודת חופר, ילמדו התלמידים אגד של קורסים מקצועיים, אשר יעניקו להם **תעודת חופר רשמית**. תעודה זו מוכרת בידי רשות העתיקות והינה חובה לכל מי שיבקש להוציא רשיונות חפירה על שמו. לשם קבלת

תעודת חופר, חובה לקחת 60 נקודות בחוג ומתוכן 6 נקודות מהקורסים המקצועיים באגד תעודת חופר.

בנוסף לכלי צור וחרס שיעורים אלה הם: סקר ארכיאולוגי, סטרטיגרפיה ומדידות, שיטות ניתוח ופרסום של דוח"ות ארכיאולוגיים.

22 נ"ז	6 מבואות (שנה א' + שנה ב')
2-4 נ"ז	שיעור חובה מתוכנית "דרך הרוח"
1 נ"ז	תרגיל בקריאה וכתביה מדעית
2 נ"ז	פרוס' תמטי
2 נ"ז	פרוס' לפי בחירה
4 נ"ז (ניתן פעם בשנתיים)	כלי חרס של תקופת המקרא
4 נ"ז (ניתן פעם בשנתיים)	כלי צור
4 נ"ז	סמינריון
0 נ"ז	סמינריון מחלקתי (שנה ג' חובה)
6 נ"ז (ניתנים פעם בשנתיים)	3 קורסי תעודת חופר
8-10 נ"ז	קורסי בחירה בחוג ומחוץ לחוג
1 נ"ז	סיורים
2 נ"ז	חפירות (פריסה על פני 3 שנים)
60 נ"ז	סה"כ

על כל תלמידי התואר הראשון בפקולטה למדעי הרוח המתחילים את לימודיהם בתשע"ד ללמוד 1-3 קורסים בהיקף כולל של 6 נ"ז, במסגרת לימודי תכנית ההעשרה האוניברסיטאית "דרך הרוח" (תלמידים שהחלו את לימודיהם בתשע"ג נדרשים להשלים לימודי העשרה בהיקף של 4 נ"ז). הרישום יתבצע תחת תוכניות הלימודים של התלמיד והציון ישוקלל בציון הסופי. ניתן ללמוד בתכנית ההעשרה בכל אחת משנות הלימוד לתואר וסיום הלימודים בתכנית הינו תנאי לקבלת תואר בוגר.

רשימת הקורסים ופרטים נוספים על התוכנית ניתן למצוא באתר התכנית:

<http://woh.haifa.ac.il/>

לפרטים: גב' שרון שפילמן-שחק, מרכזת התכנית

טלפון: 04-8240124, דואר אלקטרוני: mindscales@univ.haifa.ac.il

תלמידים הרוצים לקבל הסמכה כארכיאולוגים חופרים (תעודת חופר בנוסף לתעודת בוגר החוג) חייבים ללמוד את קורסי תעודת החופר.

מומלץ כי בתחילת שנה ב' יבחר התלמיד את כיוון הלימודים שלו: כללי או התמחות בתקופות/נושאים. בהתאם, ובהתייעצות עם סגל המורים בחוג/יועץ ב"א, יבחר התלמיד את הקורסים בהם ישתתף. ההתמחות תתבטא בהשתתפות במרב הקורסים הרלוונטיים

הניתנים בשנים הנדונות. נדרש לבצע הרשמה לשנה ב' או ג' לאחר יעוץ מוקדם ומפורט בחוג. מומלץ לתלמידים הרוצים להמשיך לתואר שני לבחור בתקופת התמחות/נושא כבר בשנה ב'.

תכנית הלימודים (כללית)

שנה א' (שיעורי חובה)

קורס מתוקשב בכתיבה ובקריאה מדעית	1 נ"ז
הקריירה האנושית – מבוא	4 נ"ז
ארכיאולוגיה של ארץ ישראל בתקופות המקראיות – מבוא	4 נ"ז
ארכיאולוגיה קלאסית – מבוא	4 נ"ז
ארכיאולוגיה ומדעי הטבע – מבוא	4 נ"ז
מבוא פרוטו-היסטורי	2 נ"ז
חפירות לימודיות (מומלץ לקחת חפירות לימודיות בסוף שנה זו)	2 נ"ז

חובה: הדרכה בספריה (יש להביא אישור לחוג)

21 נ"ז

סה"כ

שנה ב' (שיעורי חובה)

מבוא לארכיאולוגיה הלניסטית-רומית בארץ ישראל	4 נ"ז
פרוס' תמטי	2 נ"ז
שיעור חובה מתוכנית "דרך הרוח"	2-4 נ"ז
סה"כ	8-10 נ"ז

שנים ב'-ג' (קורסים שיש לפרוס על שנים ב' – ג')

כלי צור למתחילים (חובה לתעודת חופר, ניתן אחת לשנתיים)	4 נ"ז
או	
כלי חרס של תקופות המקרא (חובה באפיק המקצועי, ניתן אחת לשנתיים)	4 נ"ז
שיעורי תעודת חופר (חובה לאפיק המקצועי, ניתנים אחת לשנתיים)	6 נ"ז
פרוס' לפי בחירה	2 נ"ז
שיעורי בחירה מהחוג	18-20 נ"ז
סה"כ	24-26 נ"ז

שנה ג'

סמינריון	4 נ"ז
סמינריון מחלקתי (שנתי)	0 נ"ז
סיורים	1 נ"ז
סה"כ	5 נ"ז

בשנה ג' חלה חובה על כל סטודנט להשתתף במשך שני סמסטרים בסמינריון המחלקתי. בסמינריון יינתנו כ-15 הרצאות במגוון רחב של נושאים, על ידי מרצים מאוניברסיטת חיפה ומוסדות מחקר אחרים.

תנאי מעבר

1. תנאי המעבר משנה א' לשנה ב' – בתום כל סמסטר יידרש התלמיד להשיג ציון עובר בכל אחד מהקורסים במדורים השונים. עליו להשיג ממוצע ציונים מצטבר של 60 לפחות. תלמיד שנה א' שממוצע ציוניו יהיה נמוך מהנדרש ו/או שנכשל בשני קורסי מבוא המהווים תנאי מעבר, יופסקו לימודיו בחוג. תלמיד הנכשל פעמיים באותו קורס לא יורשה לחזור עליו פעם נוספת. במידה והקורס הינו חובה, יופסקו לימודיו בחוג. תנאי השתתפות בשיעורי דרג 2 הוא הצלחה במבוא של אותה תקופה.
2. פרוסמינריון שנה ב' – פרוסמינריון הוא כיתת לימוד קטנה בה לומדים שיטות ניתוח וכתובה מדעית כהכנה לסמינריון. בכל מסלולי הלימוד חייב התלמיד להשתתף בפרוס' התמטי, בשנה ב' וכן לבחור פרוסמינריון נוסף בשנה ב' או ג'.
3. **סמינריון שנה ג' – תנאי ההרשמה לקורסי דרג 3 הם סיום חובת אנגלית.** במסגרת הסמינריון חייב התלמיד בהשתתפות פעילה, ברפרט ובהגשת עבודה סמינריונית בתום הקורס. התלמיד ישתתף בסמינריון אחד. הסמינריון יוגש למזכירות החוג. דרישת קדם לסמינריון – ציון עובר בפרוס' התמטי.

סיוורים וחפירות

1. **סיוורים** – בשנת הלימודים הראשונה יש חובת השתתפות בכל ימי הסיוור של קורסי המבוא. בשנת הלימודים השנייה והשלישית יחויב התלמיד להשלים ימי סיוור נוספים, עד מניין כולל של 15 ימי סיוור. יצויין כי ימי הסיוור נערכים בדרך כלל בימי חמישי. **מכסה זו הינה תנאי לקבלת התואר הראשון.** תלמידי המסלול החד-חוגי חייבים להשתתף ב-18 ימי סיוור במשך התואר הראשון. יש להירשם לכל סיוור באופן אישי דרך האינטרנט או דרך המזכירות. יש לשים לב כי ביטול השתתפות שלושה ימי עבודה (או פחות) לפני יום הסיוור עלול לגרור קנס כספי אשר גובהו 101 ש"ח. בתום כל סמסטר תועבר רשימה של תלמידים עליהם הוטל הקנס למדור שכ"ל והם יחויבו דרך תשלומי שכר הלימוד. אי תשלום הקנס עשוי להביא לביטול הקורס ו/או לעיכוב זכויות אחרות בחוג.
2. **חפירות** – במשך לימודי התואר הראשון על התלמיד להשתתף ב-30 ימי חפירה, הן במסלול הדו-חוגי, הן במסלול החד-חוגי. מטרת החפירה הלימודית היא להכיר לתלמיד את עבודת השדה הארכיאולוגית, להכשיר את התלמיד בעבודת השדה ולהכינו לניהול חפירה. חובה על כל תלמיד להשתתף ב-10 ימי חפירה בכל אחד מהתחומים: פרהיסטורי, מקראי וקלאסי. החפירות מתנהלות בד"כ בחופשת הקיץ, וניתן לפרוס אותן על שלוש שנות הב"א. חפירה לימודית תאורגן במתכונת קמפוס לימודי. במסגרת הקמפוס ישתתפו התלמידים בחפירה, ברישום, מדידה, מיון הממצאים ושאר ההיבטים של ניהול

חפירה. לא יוכרו חפירות שלא במסגרת החוג. יש לשים לב כי ביטול ההשתתפות עשרה ימי עבודה (או פחות) לפני תחילת החפירה עשוי לגרום קנס כספי אשר גובהו 101 ש"ח. בתום כל סמסטר תועבר רשימה של תלמידים עליהם הוטל הקנס למדור שכ"ל והם יחוייבו דרך תשלומי שכר הלימוד. אי תשלום הקנס עשוי להביא לביטול קורסים ועיכוב מתן תעודת הבוגר. **מכסת ימי החפירה הינה תנאי לקבלת התואר הראשון.**

שפות

1. אנגלית – כל התלמידים חייבים לעמוד בחובות הכלל-אוניברסיטאיות באנגלית כשפה זרה. עמידה בחובה זו היא תנאי מעבר לקורסים בדרג 3.
2. שפה עתיקה – החוג ממליץ לתלמידים המתכוונים להמשיך בלימודי המ"א בחוג להתחיל בלימודי שפה עתיקה על פי תחום ההתמחות כבר בלימודי הב"א.
3. שפה זרה שנייה – החוג ממליץ לתלמידים המתכוונים להמשיך בלימודי המ"א בחוג להתחיל בלימודי שפה זרה שנייה (שפה מודרנית מעבר לאנגלית) כבר בלימודי הב"א. נקודות אלו **אינן נכללות** במסגרת 60 נקודות החובה לתואר הראשון.

נוכחות בשיעורים

היעדרות בלתי מוצדקת, העולה על 20% מן השיעורים, עלולה להביא לביטול השתתפות התלמיד בקורס.

חלה חובת השתתפות פעילה (שתהווה חלק מן הציון הסופי) בכל התרגילים לסוגיהם, בפרוסמינירון ובסמינריון.

בסמינריון המחלקתי יינתנו כ-15 הרצאות במגוון רחב של נושאים, על ידי מרצים מאוניברסיטת חיפה וממוסדות מחקר אחרים. בסמינריון זה חלה חובת השתתפות מלאה על כל תלמידי שנה ג' וכל תלמידי התואר השני (בשנתיים הראשונות). אין להיעדר מן המפגש ללא סיבה מוצדקת וללא תיאום מראש או הסבר מספק לאחר מכן. יש למלא את דף הנוכחות בצורה מלאה, כולל שם, מספר זהות וחתימה.

תכנית למורי דרך מוסמכים

מטרת התכנית

החוג לארכיאולוגיה מקיים תכנית משותפת במסלול דר-חוגי למורי דרך עם החוג לגיאוגרפיה ולימודי הסביבה וכן עם החוג ללימודים רב-תחומיים. המסלול נועד להרחיב את הבסיס המקצועי והידע בתחומי עיסוקם ולאפשר להם לזכות בתעודה אקדמית לצד רישיון העיסוק בהוראת דרך. התכנית כוללת הכרה של 30 נ"ז מתוך 120 נ"ז לתואר ב"א מלא. ההכרה מבוססת על לימודי הארכיאולוגיה, ההיסטוריה והגיאוגרפיה בקורס מורי דרך. תכנית זאת מותאמת למורי דרך עובדים ולכן היא בנויה על ריכוז הלימודים בשנתיים וחצי, כולל 2 סמסטרי קיץ. מתוכם בשישה סמסטרים, הלימודים הם ביום אחד בשבוע בלבד (יום ג') ובסמסטר אחד בשנה השנייה הלימודים הם ביומיים (ימי ב' וג'). התכנית עם החוג לגיאוגרפיה ניתנת בשיתוף עם בית הספר לתיירות בישראל, הגוף המכשיר את מיר מורי הדרך בארץ מזה כ-40 שנה.

תנאי קבלה

תנאי הקבלה לתכנית בחוג לארכיאולוגיה בתכנית למורי דרך מוסמכים מאפשרים למועמדים בעלי תעודת בגרות מלאה בממוצע 75 ומעלה וראיון אישי ובהצגת תעודת מורי דרך – להתקבל ללא בחינה פסיכומטרית. עליהם אף לעמוד בתנאי הקבלה הכלל אוניברסיטאיים כגון אנגלית ועברית.

פירוט תכנית הלימודים באתר החוג לארכיאולוגיה

הלימודים 15 נק' של קורסי מבוא, פרוסמיניון תמטי (2 נק') וקורס מעשי בכלי צור או קורס מעשי בכלי חרס קדומים (4 נק' כל אחד). כמו כן יחויבו הלומדים במסלול זה בהשתתפות בסמינר הכוללת הגשת עבודה סמינריונית (4 נק'). בנוסף לאלה יבחרו התלמידים 5 שיעורים מתוך שיעורי הבחירה של החוג (מעבר למסגרת זו החוג יאפשר גמישות בבניית מערכת הלימודים לפי בחירת התלמיד). הלימודים כוללים השתתפות בסדורים (6 ימי סדור) ובחפירות לימודיות (15 ימים, 5 בכל מדור).

פירוט תכנית הלימודים

שנה א'

סמסטר א' (יום ג')

2 נ"ז	מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופות המקראיות חלק א'
2 נ"ז	מבוא לארכיאולוגיה קלאסית: יוון ורומא חלק א'
1 נ"ז	קורס קריאה וכתובה מדעית (מתוקשב)

סמסטר ב' (יום ג')

2 נ"ז	מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופות המקראיות חלק ב'
2 נ"ז	מבוא לארכיאולוגיה קלאסית: יוון ורומא חלק ב'
4 נ"ז	הקריירה האנושית: תולדות האדם הקדמון בארץ ובעולם
2 נ"ז	מבוא פרוטו-היסטורי
15 נ"ז	סה"כ שנה א'

שנה ב'

סמסטר א' (ימים ב' ו-ג')

2 נ"ז	מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופות ההלניסטית עד ביזאנטית א'
2 נ"ז	כלי חרס ו/או כלי צור א'
2 נ"ז	פרוסמיניון תמטי
10 נ"ז	5 שיעורי בחירה

(שיעורי הבחירה יכולים להילקח גם בסמסטר ב'. למעוניינים – ניתן להעביר שיעורי בחירה גם לשנה ג').

סמסטר ב' (יום ג')

מבוא לארכיאולוגיה של א"י בתקופות

ההלניסטית עד ביזאנטית ב'

2 נ"ז

כלי חרס ו/או כלי צור ב'

2 נ"ז

שיעור בחירה

2 נ"ז

(*הלומדים גם כלי חרס וגם כלי צור יכולים להסתפק ב-5 שיעורי בחירה).

סה"כ שנה ב'

22 נ"ז

שנה ג'

סמסטר א' (יום ג')

סמינריון

4 נ"ז

(בשנה זו יכולים להילקח גם חלק משיעורי הבחירה,

במקום בשנה ב', ביום ג')

סה"כ שנה ג'

4 נ"ז

סיוורים וחפירות לימודיות (להלן):

3 נ"ז

סה"כ 45 נ"ז

הכרה (מורי דרך)

15 נ"ז

סה"כ לתואר בחוג לארכיאולוגיה

60 נ"ז

ימי סיוור

בחוג לארכיאולוגיה יש להשתתף בדרך כלל ב-15 ימי סיוור במהלך לימודי התואר הראשון. לאור הסיוורים הרבים בקמ"ד אנו דורשים ממורי הדרך להשתתף ב-6 ימי סיוור, עפ"י סיכום עם ראש החוג/יועץ הב"א.

הערה: הבוגרים של מסלול זה יקבלו תעודת ב.א. בארכיאולוגיה אך לא יוכרו כארכיאולוגים חופרים. סטודנטים המעוניינים בתעודת חופר ידרשו ללימודי השלמה בתיאום עם ראש החוג ולימי חפירה לימודית כנדרש משאר הסטודנטים.

המסלול החד-חוגי

למסלול החד-חוגי ניתן להצטרף רק בשנה ב' עם ממוצע ציונים של 80 לפחות. במסלול החד-חוגי התלמיד יצבור 80 נקודות בלימודים החוגיים ו-40 נקודות מחוגים אחרים **(קורסים הקשורים לתחום ההתמחות)**. במנין הקורסים מחוגים אחרים יכללו הקורסים מהחוג השני בשנה א'.

תלמידי המסלול יכולים להתמחות בתקופה או נושא: התקופה הפרהיסטורית, תקופת המקרא, התקופה הקלאסית, ימי הביניים, מדעי הארכיאולוגיה והטבע (עם מגוון אפשרויות וביניהן ארכיאולוגיה ואולוגיה, תרבות ואוכל, ארכיאוגיאולוגיה, שיחזור סביבה ואקלים, חומרים בארכיאולוגיה, טכנולוגיות עתיקות) ושימור התרבות החומרית.

תלמידי המסלול החד-חוגי מחויבים להגיע ליעוץ בחוג.

סדר הלימודים

1 נ"ז	תרגיל בכתיבה וקריאה מדעית	שנה א':
18 נ"ז	5 שיעורי מבוא (חובה)	
2-4 נ"ז	שיעור חובה: "דרך הרוח"	
4 נ"ז	1 שיעור מבוא (חובה)	שנה ב':
2 נ"ז	פרוס' תמטי (חובה)	
4 נ"ז*	כלי צור (חובה – ניתן אחת לשנתיים)	שנה ב'-ג':
	או	
4 נ"ז	כלי חרס של א"י (חובה – כנ"ל)	
2 נ"ז	פרוס' לפי בחירה	
36 נ"ז	שיעורי בחירה בחוג	
8 נ"ז	2 סמינריונים	שנה ג':
0 נ"ז	סמינריון מחלקתי (חובה 2 סמסטרים)	
1 נ"ז	סיוורים	
2 נ"ז	חפירות	
40-42 נ"ז	שיעורים מחוגים אחרים (כולל קורסי שנה א')	שנה ב'-ג':
120 נ"ז		סה"כ

* תלמידים לתעודת חופר מחוייבים ב"כלי חרס ובכלי צור" (8 נ"ז).

בשנה ג' חלה חובה על כל סטודנט להשתתף במשך שני סמסטרים בסמינריון המחלקתי. בסמינריון יינתנו כ-15 הרצאות בכל סמסטר במגוון רחב של נושאים, על ידי מרצים מאוניברסיטת חיפה ומוסדות מחקר אחרים.

תוכנית הלימודים

1. שיעורי מבוא ושיעורי חובה כמו במסלול הדו-חוגי.
2. במסלול החד-חוגי ייקחו התלמידים שני פרוסימינריונים בחוג ו-2 סמינריונים אחד בחוג ואחד מחוץ לחוג וכן שיעורי בחירה בהיקף של 32 נ"ז בחוג.
3. התלמידים ישלימו 46 נ"ז (כולל סמינריון מחוץ לחוג) בחוגים אחרים (כולל הקורסים שנלמדו בחוג השני בשנה א'). עדיף כי קורסים אלו יהיו קשורים לתחום ההתמחות (בתיאום עם יועץ הב"א).

תנאי מעבר

ראו במסלול הדו-חוגי.

סיוורים וחפירות

1. סיוורים: תלמידים במסלול החד-חוגי חייבים להשתתף ב-18 ימי סיור בחוג במשך התואר הראשון.

2. חפירות: תלמידי המסלול החד-חוגי ישתתפו ב-30 ימי חפירה לימודית במשך התואר הראשון (10 ימים בכל תקופה).

שפות:

ראו לימודי שפות במסלול הדו-חוגי.

תעודת הוראה לתלמידי החוג לארכיאולוגיה

תלמידי החוג לארכיאולוגיה יכולים ללמוד לתעודת הוראה בשל"ח ובידיעת הארץ. לפרטים ניתן לפנות למזכירות החוג ללמידה, הוראה והדרכה 04-8249086.

מסלול מואץ למ"א בארכיאולוגיה

החוג לארכיאולוגיה מציע לתלמידים מצטיינים לסיים בתוך 4 שנים (8 סמסטרים) את התואר הראשון והשני. המסלול מאפשר קבלת תואר בוגר עם השלמת מכסת לימודי הב"א (במסלול דו-חוגי או חד-חוגי). הלומדים במסלול חייבים למלא את כל מכסת הלימודים לתואר ראשון במסלול הדו-חוגי או החד-חוגי ולתואר השני. התלמיד יקבל תואר בוגר עם השלמת מכסת לימודי הב"א בתום השנה השלישית ללימודיו ותואר מוסמך בתום השנה הרביעית ללימודיו. המסלול פתוח למועמדים המעוניינים בכתיבת עבודת גמר מחקרית (מסלול א') ולמועמדים המעוניינים במסלול ללא כתיבת עבודת גמר מחקרית (מסלול ב'). פרטים על תנאי הקבלה ומבנה הלימודים יש לברר במזכירות החוג.

הלימודים לתואר שני (מ"א)

יו"ר הוועדה החוגית לתואר שני: ד"ר דני רוזנברג

מטרת הלימודים

לימודי התואר השני מיועדים להרחיב ולהעמיק את הידע וההבנה של התלמיד בתחומים השונים של הארכיאולוגיה: לימודי העידן הפרהיסטורי, ארכיאולוגיה של ארץ ישראל והמזרח הקדום בתקופה המקראית, הארכיאולוגיה של ארץ ישראל בתקופה הקלאסית, הארכיאולוגיה של יוון ורומא, הארכיאולוגיה של ארץ ישראל בימי הביניים, ארכיאור-זאולוגיה, חקר חומרים וטכנולוגיות עתיקות, חקר פולן, גיאור-ארכיאולוגיה.

מטרה נוספת היא להקנות לסטודנט כלים למחקר עצמאי, תוך עבודה מעשית בחפירות ובמעבדות. תכנית הלימודים מכוונת לפיתוח החשיבה וגיבוש הידע בתחומי ההתמחות.

לימודי המ"א מתנהלים בשני מסלולי לימוד:

מסלול א' (מסלול עם כתיבת עבודת גמר – תיזה) ומסלול ב' (מסלול עם בחינת גמר). בשני המסלולים מחויבים התלמידים לקבל את אישור יו"ר המ"א למקבץ הקורסים שנבחר על ידם.

תנאי הקבלה

ללימודי תואר שני במסלול א' יוכלו להתקבל בעלי תואר ראשון ממוסד מוכר להשכלה גבוהה בחוג לארכיאולוגיה שציונם המשוקלל הוא 80 לפחות בכל אחד מחוגי הלימוד ולמסלול ב' יוכלו להתקבל בעלי תואר ראשון לארכיאולוגיה שציונם המשוקלל הוא 76 לפחות בכל אחד מחוגי הלימוד. מועמד בעל תואר ראשון ממוסד מוכר להשכלה גבוהה ששפת ההוראה בו אינה עברית, חייב לעמוד בבחינת ידע בעברית, ברמה הנדרשת על ידי האוניברסיטה כתנאי לקבלתו ללימודים. בשל אופיו הבינתחומי של החוג, יכולים להתקבל ללימודי תואר שני גם תלמידים שיש להם תואר ראשון או תואר שני בתחומים אחרים. תלמידים אלה יידרשו לשיעורי השלמה בארכיאולוגיה בהתאם להשכלתם האקדמית ולנושא התיזה שלהם, לפי החלטת יו"ר הוועדה החוגית לתואר שני וראש החוג.

בוגרי מוסדות מוכרים מחו"ל כולל מוסדות הפועלים בארץ באישור המועצה להשכלה גבוהה, יידרשו לעמוד בהצלחה במבחן GRE או בלימודי השלמה במסגרת התואר הראשון כתנאי לדיון נוסף בקבלתם ללימודים (ראה תקנון הרשות ללימודים מתקדמים).

מסלול א'

מבנה הלימודים

משך הלימודים במסלול א', כולל הגשת עבודת גמר מחקרית (תיזה), הינו עד שלוש שנים. תכנית הלימודים כוללת 32 ש"ס, 26 ש"ס בחוג לארכיאולוגיה ו-6 ש"ס שיעורי בחירה (דרג 3-5) בחוגים אחרים (ובאישור המנחה ויו"ר הוועדה החוגית למ"א). שיעורי עזר ולימודי השלמה אינם נכללים במניין הש"ס לתואר. ראש החוג ויו"ר וועדת המ"א רשאים

לאשר לתלמיד ללמוד יותר שיעורים מחוץ לחוג על חשבון השיעורים בתוך החוג במידה והם משרתים את התמחותו של התלמיד. תכנית הלימודים תאפשר לסטודנט החפץ בכך מעבר ממסלול למסלול.

שיעור חובה "התפתחות המחשבה הארכיאולוגית המודרנית" (ייתן פעם בשנתיים)	2 שש"ס
שיעור חובה "שיטות לניתוח כמותי בארכיאולוגיה" (ייתן פעם בשנתיים)	2 שש"ס
2 סמינריונים (אחד לפחות בתחום ההתמחות)	8 שש"ס
שיעורים וסדנאות בתחום ההתמחות + כלליים	14 שש"ס
שיעורי בחירה בחוגים אחרים (דרג 3-5)	6 שש"ס
סמינר מחלקתי (חובה בשנתיים הראשונות)	0 שש"ס
סה"כ	32 שש"ס

דרישות נוספות:

1. סקר וחפירות, בהיקף של 10 ימים לפחות, בתיאום עם מנחה התיזה.
 2. שפה זרה אירופאית מודרנית (בנוסף לאנגלית) ברמת מתחילים א' וב'.
 3. שפה עתיקה בהתמחות המקראית או הקלאסית ברמת מתחילים א' וב'.
 4. למתמחים במדור הפרהיסטורי או בארכיאולוגיה יש לבחור באחת האפשרויות הבאות: שפות מחשב, תוכנות מחשב, קורסים במודלים וסטטיסטיקה (בייעוץ עם מנחה התיזה).
- לימודי השפה ו/או קורסי הסטטיסטיקה וכו' למדור הפרהיסטורי ולמתמחים בארכיאולוגיה אינם נכללים במניין השש"ס לתואר.

עבודת הגמר המחקרית – תיזה

לא יאוחר מתום השנה הראשונה ללימודים יחליט התלמיד, בהתייעצות עם המנחה, על נושא עבודת הגמר המחקרית. ההצעה לעבודת הגמר המחקרית תובא לאישור הוועדה החוגית לתואר שני עד תום הסמסטר השלישי ללימודיו של התלמיד. הכתיבה, ההגשה והשיפוט של עבודת הגמר המחקרית יהיו על פי הנוהל הקיים בתקנון לימודי התואר השני של האוניברסיטה.

התלמיד יכול לבחור, בהתייעצות עם המנחה, שיעורי בחירה (דרג 3-5) בכל חוג אחר באוניברסיטה כגון: סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, מקרא, גיאוגרפיה, ציוויליזציות ימיות, פסיכולוגיה, ביולוגיה, היסטוריה של עם ישראל, היסטוריה כללית, תולדות האמנות.

מסלול ב'

מבנה הלימודים

משך הלימודים במסלול ב', כולל בחינת גמר, לא יותר משנתיים. תכנית הלימודים כוללת 36 שש"ס, 32 שש"ס בחוג לארכיאולוגיה ו-4 שש"ס שיעורי בחירה (דרג 3-5) בחוגים אחרים (ובאישור יו"ר הוועדה החוגית לתואר שני). שיעורי עזר ולימודי השלמה אינם נכללים במניין השש"ס לתואר. ראש החוג ויו"ר וועדת המ"א רשאים לאשר

לתלמיד ללמוד יותר שיעורים מחוץ לחוג על חשבון השיעורים בתוך החוג במידה והם משרתים את התמחותו של התלמיד.

במסלול זה פטורים התלמידים מלימודי שפה עתיקה.

8 שש"ס	2 סמינריונים (אחד לפחות בתחום ההתמחות)
4 שש"ס	1 סמינריון מחוץ לחוג
20 שש"ס	שיעורים וסדנאות בתחום ההתמחות + כלליים, בתוך החוג *
4 שש"ס	שיעורי בחירה בחוגים אחרים (דרג 3-5) *
0 שש"ס	סמינר מחלקתי (חובה במהלך כל התואר)
	בחינת גמר בכתב

סה"כ 36 שש"ס

* שיעורי הבחירה יהיו כמקובל במסלול א' (מן החוגים שהוזכרו לעיל ובהתייעצות עם יו"ר הועדה החוגים לתואר שני).

שקלול ציונים

מסלול א'

עבודת גמר מחקרית (תיזה)	50%
שיעורים	25%
שתי עבודות סמינריוניות	25%

מסלול ב'

בחינת גמר בכתב	20%
שיעורים	50%
שלוש עבודות סמינריוניות	30%

מגמה לתואר שני בשימור מורשת התרבות החומרית

ראש המגמה: ד"ר רות לין

זוהי תכנית ייחודית מסוגה בישראל בשימור מורשת התרבות החומרית.

שימור מורשת התרבות החומרית (Conservation of Material Culture Heritage) מהווה מזה שנים רבות תחום לימודים ומחקר מבוסס באוניברסיטאות בעולם והוא חלק אינטגרלי בדיונים על מורשת התרבות העולמית והשיח האקדמי.

במקביל לגידול המשמעותי במודעות לשימור ערכי תרבות בישראל והדרישה לאנשי מקצוע בתחום זה, נפתחה מגמה לתואר שני ברמה אקדמית גבוהה אשר ייחודה הוא בשילוב מחקר אקדמי בצד כישורים מעשיים הנדרשים בשימור.

סגל ההוראה בתכנית מורכב ממומחי שימור מהארץ ומחו"ל, אנשי מחקר יישומי של חומרים וטכנולוגיות, ומרצים באוניברסיטת חיפה שתחומי התמחותם קשורים לנושאי שימור ולמחקר בנושאי תרבויות ומורשתן.

מטרת התכנית

תכנית הלימודים נועדה להכשיר את בוגריה להתמודדות עם המגוון הרחב של נושאים הכלולים בדיסציפלינת השימור.

המוסמכים יהוו עתודה של אנשי מקצוע בשימור, בעלי רמה מקצועית גבוהה ויכולת לשלב מחקר עם עבודה מעשית. הם יוכלו להשתלב הן כמשמרים פעילים, הן בתפקידים שונים הדורשים יכולת ניתוח וקבלת החלטות בנושאים השונים הקשורים בשימור מורשת התרבות החומרית.

נושאי הלימוד העיקריים

- ◆ תיאוריה, אתיקה, היסטוריה ופילוסופיה של דיסציפלינת השימור.
 - ◆ בסיס מדעי להיכרות עם חומרים ותכונותיהם.
 - ◆ רקע במקצועות ההומניסטיים והיכרות עם מרכיבי מורשת התרבות החומרית.
 - ◆ שיטות מחקר בשימור ויישומן.
 - ◆ שיטות תיעוד.
 - ◆ שיטות טיפול ושימור מעשי.
- בלימודים ישולבו סיורים וסדנאות בהוראת מומחים בשימור. כמו כן יחויב כל סטודנט בביצוע עבודה מעשית (סטאז') אשר תבצע במסגרת פרויקט או מעבדת שימור פעילים.

קהל היעד

המגמה פתוחה לבעלי תואר ראשון הבאים מרקעים שונים ומגוונים. יתקבלו בעלי תואר ראשון במקצועות רלוונטיים כגון לימודי שימור, גיאוגרפיה, לימודי ארץ ישראל, ארכיאולוגיה, היסטוריה כללית, מזרח התיכון, אדריכלות, תולדות האמנות, אמנות יצירה, כימיה, אקולוגיה, מדעים וכל תחום אשר יש לו זיקה לשימור. כמו כן יתקבלו אנשי רשויות ומוסדות ציבוריים אשר עובדים בשימור: משמרים ואנשי תכנון, אנשי ניהול ותיעוד של שימור.

תנאי הקבלה לתכנית

- ◆ תואר ראשון ממוסד מוכר בארץ או בחו"ל במקצועות רלוונטיים (לעיל)
- ◆ ציון סופי של 80 לפחות בלימודי התואר הראשון
- ◆ ראיון אישי
- ◆ ניסיון בשימור יהווה יתרון

הרכב הקורסים

במהלך הלימודים יצבור הסטודנט, במסלול א', קורסים שווים ערך ל-32 שש"ס ובמסלול ב', קורסים שווים ערך ל-40 שש"ס, לפי הפירוט הבא:

א. קורסי ליבה – 16 שש"ס, חובה בשנה א'.
 ב. קורסי התמחות – 10 שש"ס, חובה בשנה ב'.

- ג. קורסי בחירה – 6 שש"ס (במסלול א'). קורסים אלו ייבחרו ממגוון הקורסים המתקיימים ע"י חוגים שונים באוניברסיטה (לאחר ייעוץ ותאום). במסלול ב' יילמדו הסטודנטים 14 שש"ס ממגוון קורסי הבחירה.
- ד. התמחות מעשית מונחית (סטאז') - הסטאז' יתבצע על ידי הסטודנטים בפרויקט או מעבדת שימור מוכרים תוך כדי הנחיה. במסגרת הסטאז' יאסוף הסטודנט 500 שעות התנסות מעשית שיהוו תנאי הכרחי לקבלת התואר. הסטאז' יתבצע במהלך הלימודים או לאחר סיום כל הקורסים. הסטודנטים יידרשו להגיש דו"ח מפורט על עבודתם בסטאז'.

מסלול א' (מסלול עם כתיבת עבודת גמר מחקרית – תיזה): 32 שש"ס שבהן כתיבת שתי עבודות סמינריוניות, ועבודת גמר מחקרית (תיזה). התיזה תהווה 50% מהציון הסופי לתואר. בנוסף ישתתף כל סטודנט במהלך הלימודים בסטאז' שבו יצבור שעות התנסות מעשית שתלווה בהנחיה. הלימודים במסלול זה יימשכו שנתיים עד שלוש שנים.

מסלול ב' (מסלול ללא תיזה): 40 שש"ס שבהן כתיבת שתי עבודות סמינריוניות, והגשת פרויקט סיום שיהווה 15% מהציון הסופי לתואר. בנוסף ישתתף כל סטודנט במהלך הלימודים בסטאז' שבו יצבור שעות התנסות מעשית שתלווה בהנחיה. הלימודים במסלול זה יימשכו שנתיים.

שקלול ציונים

מסלול א'

עבודת גמר מחקרית (תיזה)	50%
שיעורים וסמינריונים	50%

מסלול ב'

עבודת גמר	15%
שיעורים וסמינריונים	85%

לימודים לקראת תואר שלישי (Ph.D.)

יו"ר הוועדה החוגית לתואר שלישי: ד"ר דני רוזנברג

תנאי קבלה

רשאים להגיש מועמדותם כתלמידים לתואר דוקטור כל בעלי תואר שני (מ"א) בארכיאולוגיה מאוניברסיטה מוכרת בארץ או בחו"ל, שהשיגו לפחות ציון סופי "טוב" (80) בלימודיהם לתואר שני, וציון "טוב מאוד" (86) בעבודת הגמר המחקרית למ"א. בשל אופיו הבינתחומי של החוג, יכולים להתקבל ללימודי תואר שלישי גם תלמידים שיש להם תואר שני בתחומים משיקים ומשלימים לארכיאולוגיה. תלמידים אלה יידרשו לשיעורי השלמה בארכיאולוגיה בהתאם להשכלתם האקדמית ולנושא עבודת הדוקטורט, לפי החלטת יו"ר הוועדה החוגית ללימודי התואר השלישי וראש החוג.

מבנה הלימודים

הלימודים לקראת התואר השלישי נחלקים לשני שלבים:

1. **תלמיד מחקר שלב א'** – שנה (2 סמסטרים מקבלת התלמיד עד הגשת הצעת המחקר).
2. **תלמיד מחקר שלב ב'** – לא יותר משלוש שנים (מאישור הצעת המחקר עד הגשת העבודה).
3. בקשת הקבלה שתופנה לוועדה החוגית תכלול את המסמכים הבאים בשני העתקים:
 1. קורות חיים בעברית ובאנגלית.
 2. העתקים מתעודת "בוגר" ו"מוסמך".
 3. גליונות ציונים מאושרים לב"א ומ"א.
 4. שתי המלצות מאנשי אקדמיה כאשר אחת מהן ממדריך התיזה למ"א (ההמלצות יישלחו ישירות למזכירות החוג).
 5. אישור בכתב על הסכמת מנחה לעבודת הדוקטורט.
 6. הצהרת כוונות של המועמד לגבי נושא המחקר המוצע מאושרת על ידי המנחה המיועד.
 7. תקציר נושא המחקר באנגלית.

בשלב א' יכין התלמיד הצעת מחקר ויגישה בחתימת המנחה לאישור הוועדה חוגית לתואר שלישי. בסמכותו של המנחה להחליט אם למנות לתלמיד ועדה מלווה. אישור סופי יינתן על ידי הרשות ללימודים מתקדמים. עם קבלת האישור יעבור התלמיד למעמד תלמיד מחקר שלב ב'. המנחה יקבע לתלמיד את תוכנית הלימודים שלו ואת היקפה. הוועדה החוגית תאשר את התכנית.

ציון כי גם בוגרי החוג לארכיאולוגיה יכולים להידרש לשיעורי השלמה על פי החלטת המנחה או יו"ר הוועדה החוגית לתואר שלישי.

הוועדה רשאית להטיל על התלמיד חובת בחינה (בכתב או בע"פ) בקורסים שהתלמיד נדרש להשתתף בהם. בסמינריונים נדרשת רק השתתפות פעילה. התלמיד אשר במסגרת לימודי התואר השני שלו לא למד שפת מחקר שניה ברמת מתקדמים, חייב להשלים חובה זו.

עם סיום עבודת המחקר, תוגש העבודה מודפסת ובחתימת המנחה לוועדה החוגית ללימודי תואר שלישי. הוועדה תדון בעבודה ותחליט אם לאשרה לשיפוט או לדרוש תיקונים. לאחר אישור העבודה לשיפוט תערך בדיקה אם אכן מולאו כל החובות כנדרש על פי התקנון. העבודה תועבר לרשות ללימודים מתקדמים לשיפוט בהתאם לנהלים.

מסלול ישיר לדוקטורט

מועמד המבקש להירשם כתלמיד מן המניין למסלול ישיר לד"ר חייב להיות בעל תואר ראשון ממוסד מוכר להשכלה גבוהה בארץ או בחו"ל, ואשר השיג בלימודי התואר הראשון בשני החוגים בהם למד ציון משוקלל של 90 לפחות. התלמיד נדרש להשלים קורסים בציון מספרי מתוכנית המ"א של החוג במסלול א' בהיקף של 26 שש"ס. פרטים נוספים ניתן למצוא בתקנון לימודי תואר שני ושלישי בשנתון זה ובאתר האינטרנט של הרשות ללימודים מתקדמים. המועמדים המעוניינים במסלול זה יפנו ליו"ר וועדת הדוקטורט או לראש החוג. יש לעיין בפרק על לימודי תואר שלישי המופיע בחלקו הראשון של השנתון.